Yêu sách đường chín đoạn đang gây thiệt hại kinh tế cho Trung Quốc như thế nào?

Tác giả: Lê Hồng Hiệp

13/7/2023

Yêu sách đường chín đoạn của Trung Quốc ở Biển Đông gần đây đã gây ra nhiều phản ứng mạnh ở Việt Nam. Đầu tuần trước, nhà chức trách Việt Nam đã cấm chiếu bộ phim "Barbie" do Warner Bros sản xuất vì có hình ảnh được cho là mô tả đường chín đoạn. Sau đó, người ta phát hiện ra rằng IME Entertainment, một công ty Trung Quốc đang chuẩn bị tổ chức sô diễn của nhóm Blackpink tại Hà Nội vào cuối tháng này, đã đưa vào trang web của mình một bản đồ thể hiện đường chín đoạn. Do đó, các nhà chức trách Việt Nam hiện đang điều tra vấn đề này, trong khi nhiều cư dân mạng Việt Nam kêu gọi tẩy chay buổi biểu diễn. Trước phản ứng dữ dội, IME Entertainment đã nhanh chóng đóng cửa trang web của mình và CEO của công ty đã đưa ra lời xin lỗi tới công chúng Việt Nam.

Đây không phải là lần đầu tiên và chắc chắn không phải là lần cuối cùng đường chín đoạn, hay còn gọi là "đường lưỡi bò" tại Việt Nam, gây khó khăn cho các doanh nghiệp, trong đó có các doanh nghiệp Trung Quốc. Kể từ năm 2019, Việt Nam đã cấm một số bộ phim có hình ảnh của đường này, bao gồm "Abominable", "Unchartered" và "Pine Gap". Ngoài ra, các bản đồ, quả địa cầu, sách báo và trò chơi di động có chứa các hình ảnh như vậy đều bị cấm ở Việt Nam. Năm 2020, chính phủ Việt Nam ban hành một nghị định cho phép tịch thu các ấn phẩm có đường chín đoạn và phạt tiền các cơ sở phát hành các sản phẩm như vậy.

Đường chín đoạn, vốn được vẽ trên các trang hộ chiếu Trung Quốc từ năm 2012, cũng gây trở ngại cho các công ty Trung Quốc đầu tư vào Việt Nam. Ví dụ, các cơ quan chức năng của Việt Nam đã từ chối chấp nhận người mang hộ chiếu Trung Quốc làm người đại diện theo pháp luật của các công ty tại Việt Nam, dẫn đến sự chậm trễ trong việc đăng ký thành lập các công ty mới. Vì người đại diện theo pháp luật thường đóng vai trò quan trọng trong việc làm việc với chính quyền địa phương và ký tên vào các tài liệu quan trọng của công ty, việc mượn danh người khác cho vị trí này là điều không mong muốn.

Kể từ cuối năm 2019, chính quyền Hà Nội cũng được cho là đã từ chối đơn xin giấy phép lao động và giấy chứng nhận tư pháp của công dân Trung Quốc mang hộ chiếu in bản đồ đường chín đoạn. Ngoài ra, sau vụ việc một doanh nghiệp nhập khẩu ô tô trong nước bị phát hiện bán xe ô tô do Trung Quốc sản xuất có lắp hệ thống định vị chứa bản đồ đường chín đoạn, Bộ Công Thương đã yêu cầu các doanh nghiệp nhập khẩu Việt Nam từ chối các sản phẩm có bản đồ tương tự.

Quan trọng hơn, các hành động hung hăng lặp đi lặp lại của Trung Quốc nhằm thực thi yêu sách đường chín đoạn đã làm tâm lý bài Trung Quốc phát triển ở Việt Nam. Ví dụ, vào năm 2014, Trung Quốc đã hạ đặt một giàn khoan dầu khổng lồ trong vùng đặc quyền kinh tế của Việt Nam. Một cuộc đối đầu bạo lực giữa hai nước đã xảy ra sau đó, khiến một số cuộc bạo động nhắm vào các nhà máy Trung Quốc nổ ra ở một vài địa điểm khác nhau tại Việt Nam. Điều này gây ra thiệt hại lớn cho các nhà máy được cho là thuộc sở hữu của Trung Quốc.

Những ví dụ này cho thấy sự hung hăng của Trung Quốc ở Biển Đông và yêu sách đường chín đoạn của nước này đã gây ra những tác động bất lợi cho các công ty Trung Quốc ở thị trường nước ngoài. Điều này đã khiến các nhà đầu tư Trung Quốc e ngại khi đầu tư vào Việt Nam, giúp lý giải phần nào cho số vốn đầu tư tương đối thấp của Trung Quốc tại nước này. Đến tháng 3 năm 2023, mặc dù hai nước có khoảng cách địa lý gần nhau và Việt Nam ngày càng hấp dẫn trong mắt các nhà đầu tư nước ngoài, nhưng Trung Quốc chỉ xếp thứ sáu trong số các nhà đầu tư trực tiếp nước ngoài tại Việt Nam nếu tính theo vốn đăng ký lũy kế, với 3.651 dự án trị giá 23,85 tỷ USD. Hàn Quốc, quốc gia không có tranh chấp lãnh thổ hay biển đảo với Việt Nam, đứng vị trí thứ nhất với 81,5 tỷ USD đầu tư.

Một tòa trọng tài quốc tế đã ra phán quyết vào năm 2016 rằng yêu sách đường chín đoạn của Trung Quốc ở Biển Đông là không có cơ sở trong luật pháp quốc tế. Như vậy, những hành động trên có thể được coi là biện pháp để bảo vệ lợi ích trên biển chính đáng của Việt Nam và để thực thi phán quyết. Do đó, các doanh nghiệp hoạt động tại Việt Nam phải tuân thủ chính sách của Việt Nam, hoặc chịu thiệt hại khi bị áp lệnh cấm bán sản phẩm. Điều này đặt ra một tình thế lưỡng nan cho các công ty quốc tế, vì nhiều công ty có lợi ích kinh tế lớn hơn nhiều ở Trung Quốc, dẫn đến áp lực phải tuân thủ chính sách của Trung Quốc bằng cách đưa đường chín đoạn vào các sản phẩm tương ứng của họ.

Một số doanh nghiệp cho đến nay đã chấp nhận hy sinh lợi ích của họ ở Việt Nam để làm hài lòng Bắc Kinh và bảo vệ các lợi ích thương mại của họ tại thị trường Trung Quốc. Tuy nhiên, nếu xét phán quyết năm 2016 và sự cạnh tranh chiến lược ngày càng sâu sắc giữa Hoa Kỳ và Trung Quốc, cũng như căng thẳng ngày càng gia tăng ở Biển Đông, việc các quốc gia khác có thể thực hiện các hạn chế tương tự đối với các sản phẩm có đường chín đoạn là điều hoàn toàn khả dĩ trong tương lai.

Hiện tại, Philippines được cho là đang xem xét một lệnh cấm tương tự đối với bộ phim Barbie, trong khi các chính trị gia Hoa Kỳ như thượng nghị sĩ Đảng Cộng hòa Ted Cruz đã cáo buộc Warner Bros giúp truyền bá cái mà văn phòng của ông gọi là “tuyên truyền của cộng sản Trung

Quốc". Nếu Hoa Kỳ và các đồng minh tìm cách thực thi phán quyết năm 2016 để chống lại các yêu sách phi pháp của Trung Quốc ở Biển Đông, khả năng là các công ty chọn đầu hàng trước áp lực của Bắc Kinh sẽ chịu tổn thất lớn ở các thị trường bên ngoài Trung Quốc.

Những tranh cãi xung quanh yêu sách đường chín đoạn của Trung Quốc ở Biển Đông đã làm nổi bật tác động tiêu cực từ các căng thẳng địa chính trị tới các doanh nghiệp quốc tế. Mặc dù hiện tại tác động kinh tế của vấn đề có thể còn nhỏ, nhưng các doanh nghiệp nên lưu ý đến những rủi ro tiềm ẩn do vấn đề này gây ra trong tương lai. Do đó, họ nên tìm cách vượt qua các căng thẳng địa chính trị và giải quyết vấn đề đường chín đoạn một cách thận trọng hơn, bao gồm cả việc loại bỏ đường chín đoạn trong các sản phẩm mà họ bán ở các thị trường bên ngoài Trung Quốc. Xét cho cùng, việc ủng hộ một yêu sách bất hợp pháp có thể khiến họ chịu tổn thất tài chính và danh tiếng nghiêm trọng trong dài hạn.

Một phiên bản tiếng Anh của bài viết đã được xuất bản trên chuyên trang bình luận Fulcrum.sg.

https://nghiencuuquocte.org